

Aistė PRANCIULYTĖ

Lietuvos muzikos ir teatro
akademija

Vytautė MARKELIŪNIENĖ

Lietuvos kultūros tyrimų
institutas

Muzikos įrašų leidyklos „Semplice“ veikla Lietuvos muzikinio paveldo atodangų kontekstuose

ANOTACIJA. Muzikos įrašai ir jų leidyba – reikšminga kultūros paveldo fiksavimo, įamžinimo ir sklaidos priemonė. Lietuviškų muzikos įrašų istorija Lietuvoje trunka daugiau kaip šimtmetį, per šį laikotarpį ji patyrė skirtingų fazių, schematiškai sietinų su istoriniais politiniais laikotarpiais. Viena jų prasidėjo po 1990 m., atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, ir trunka ligi šių dienų. Straipsnyje atskleidžiama ir nagrinėjama 1996 m. muzikologės Rūtos Skudienės įkurtos nepriklausomos muzikos įrašų leidyklos „Semplice“ veikla. „Semplice“ gyvavo 25 metus, buvo išleisti 24 leidiniai, profesionaliai apgalvoti, turintys išliekamąją vertę, pasižymintys aukšta įrašų kokybe, griežta atlikėjų ir kūrinių atranka. Ši veikla įvertinta ir oficialiai – 2009 m. Skudienė apdovanota Vytauto Landsbergio premija už Lietuvos muzikos paveldo atodangas. Ir tai vienintelis atvejis tarp lietuvių muzikologinių darbų, kai apdovanojimas skirtas už muzikos įrašų leidybinę veiklą. Muzikos įrašų leidybos tema Lietuvoje apskritai nėra plačiai tyrinėjama. Šios publikacijos tikslas – aptarti „Semplice“ veiklą kaip reikšmingą muzikos paveldo įamžinimo darbą, kaip stiprią muzikologinės leidybinės veiklos apraišką.

REIKŠMINIAI

ŽODŽIAI:

muzikos įrašai, muzikos
leidyba, leidykla
„Semplice“, Rūta Skudienė,
muzikos paveldas.

Įvadas

Lietuviškų muzikos įrašų istorija trunka daugiau kaip šimtmetį – 1907 m. Rygoje įrašyta ir išleista pirmoji lietuviška plokštelė, kurios istorinės vertės suvokimas sietinas su XX a. pradžios tautiniu atgimimu, reikšmingu garso paveldo fiksavimo ir įamžinimo būdu. Nuo Thomo Alvos Edisono (1877 m.) ir Emilio Berlinerio (1887 m.) atliktų išradimų XIX a. pabaigoje garso įrašas ir jo kaip dokumento tiražavimas nuosekliai lydi pasaulio muzikinį gyvenimą iki mūsų dienų, įvairių žanrų muziką, kompozitorių ir atlikėjų meną. Per tą „ilgąjį“ šimtmetį muzikos įrašų industrija patyrė ne vieną kaitos fazę, laikmenų pokyčius, skaitmeninę revoliuciją. Pastaraisiais metais vis dažniau prabylama apie muzikos įrašų laikmenų mirtį, apie įrašų kompanijų egzistavimo šiuolaikinėmis sąlygo-

mis saulėlydį, kai jas vis labiau ima stelbti išpopuliarėjusios tinklalaidės (angl. *podcast*), jų platformos – greitai, paprastai ir nebrangiai pasiekiamos.

Vis dėlto muzikos įrašai kompaktinių plokštelių formatu tebėra nenudilusi ir savaip lyderiaujanti laikmena, tokie įrašų leidiniai reprezentuoja, tarkime, kompanijų „Sony Classical“, „Naxos“ ar „Deutsche Grammophon“ veiklos visumą¹, o žurnalai „Gramophone“ ar „Opera“² reguliariai skelbia naujausių leidinių recenzijas, įrašų kokybės parametrų vertinimus. Garsiuose užsienio operos teatruose vykstant išskirtiniams spektakliams ar festivaliams tų teatrų fojė melomanai visada gali rasti su konkrečiu spektakliu, solistais ar dirigentu susijusį pardavimo stendą – nedidelį, bet rinktinį. Jo turinį sudaro įvairūs praeities ar šiuolaikiniai įrašai (daugiausia kompaktinių plokštelių formatu), kai kurie netgi kolekcinės vertės – nutolusį laiką rekonstruojančios istorinės atodangos. Tai užsienio praktikos pavyzdžiai, tačiau panašių, bent iš dalies, rasime ir Lietuvoje. Kompaktinės plokštelės (kompaktinių diskų serijos³) kaip konkretus leidybos formos liudijimas byloja ir apie Lietuvos muzikos informacijos ir leidybos centro vieną iš būdingųjų veiklų.⁴ O ir kai kurios muzikos institucijos – tokios kaip Lietuvos nacionalinė filharmonija, Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras – kompaktiniais diskais, nors ir nereguliariai leidžiamais, papildo koncertinės veiklos sklaidą, įamžina labiau pavykusius, reprezentatyvius vienkartinis muzikinius įvykius ar monografines koncertų serijas. Kompaktiniai diskai dargi randami kaip žurnalo priedas, susijęs su konkrečiame numeryje straipsniais pažymima aktualija – turimas galvoje žurnalo „Muzikos barai“ atvejis.⁵

Kadangi šioje publikacijoje labiau orientuojamasi į akademinės muzikos paveldą, tapusį leidyklos „Semplice“ prioritetu, dera glaustai apžvelgti kompaktinių plokštelių leidybą Lietuvoje kaip atskirų muzikos atlikėjų, ansamblių įrašų įamžinimo procesą. Deja, sistemingai tuo besirūpinančios leidyklos per pastaruosius 30 metų neatsirado – pamintini nebent sporadiški pavieniai atvejai kaip asmeninės projektinės iniciatyvos – solistų, chorų, kamerinių ansamblių, folkloro ansamblių etc. Tarp jų yra ir viena išimtis – pianisto

1 <https://www.sonyclassical.com/news>, <https://www.naxos.com/>, <https://www.deutschegrammophon.com/en> [žiūrėta 2022 12 21].

2 <https://www.gramophone.co.uk/reviews>, <https://www.opera.co.uk/issues/> [žiūrėta 2022 12 22].

3 Kompaktinės plokštelės ir kompaktiniai diskai arba CD – tapačios sąvokos, kurios įvairiuose muzikiniuose kontekstuose vartojamos kaip sinonimai, tad šioje publikacijoje šios sąvokos vartojamos irgi kaip sinonimai.

4 <https://www.mic.lt/lt/apie-mus/#4> [žiūrėta 2022 12 22].

5 <http://parduotuve.muzikusajunga.lt/cd-kompaktines-ploksteles> [žiūrėta 2022 12 21].

Daumanto Kirilausko interpretuojamos muzikos serija, kurią nuo 2006 m. sistemingai leidžia pats pianistas savo lėšomis. Šią seriją sudaro 15 CD albumų.⁶

Eskiziškai apžvelgus Lietuvos muzikos įrašų leidybos situaciją per pastaruosius 30 metų, norisi iškelti probleminių klausimų – kodėl muzikos įrašai ir jų įamžinimas pas mus netapo savaime suprantama konstanta, natūraliu imperatyvu organizuojant tokio pobūdžio sklaidos procesą? Kodėl savaime suprantamu dalyku netapo pirkti originalius mūsų atlikėjų ir kompozitorių autorinius kompaktinius diskus? Kodėl šiam tikslui įgyvendinti neatsirado stiprių leidyklų? Kodėl nesusiformavo muzikos kritika, specialiai vertinanti garso įrašo (ne)kokybę? Pagaliau kodėl, tarkime, Vilniuje nėra knygyno, visavertiškai prekiaujančio plataus spektro lietuvių ir užsienio akademinės muzikos įrašais? Juk muzikos įrašus, panašiai kaip knygas, natas, nebūtinai privalu tik užsisakyti ir nusipirkti, norisi juos tiesiog pavartyti, su jais susipažinti ir taip sekti šios srities pulsą. Kodėl lietuviškoje „Muzikos enciklopedijoje“ neaptinkame straipsnių temomis, tarkime, „Garso įrašai Lietuvoje“ (ar panašiai) arba „Vilniaus plokštelių studija“, arba „Leidykla „Semplice“? Šie klausimai nėra atviri kaltinimai, jie skamba retoriškai ir driekiasi kaip kontekstinė aplinkybė, kurios supamas ryžtingai formavosi muzikos įrašų leidyklos „Semplice“ turinys, konkrečioji veikla.

Muzikos įrašų leidybos raida Lietuvoje iki 1990 m.

Kaip minėta, lietuviškos plokštelės istorija Lietuvoje prasidėjo 1907 m., kai Aleksandro Kačanausko suburti Rygos lietuvių inteligentai kultūrininkai per parą „įdainavo ir įkalbėjo daugiau kaip 10 atskirų dalykėlių“ (Marčėnienė 2002: 203). 1902 m. Rygoje buvo įsteigtas Londone įsikūrusios bendrovės „The Gramophone Co LTD“ filialas „Zonophone Record“, su kuriuo sietinas pirmasis lietuviškos šelako plokštelės proveržis. Šios „Zonophone Record“ plokštelės tuo būdu skatino tolesnę lietuviškų plokštelių leidybą, lietuvių atlikėjus, kitas Europos firmas tęsti pradėtą darbą. 1912 m. leidybos iniciatyvą perėmė Amerikos lietuviai, plokšteles įrašinėję Amerikos plokštelių įrašų firmose „Columbia“, „Victor“, „Okeh“. Iki 1940 m. jose išleista apie 1000 lietuviškų plokštelių (Marčėnienė 2009: 684). Nuo 1920 m. į leidybos procesą įsitraukė ir kitos Europos firmos, tokios kaip „Odeon“, „VOX“, „Parlaphon“, „Polydor“, „His Master’s Voice“, „Homocord“, „Bellaccord“, „Kristall“, „Pathe“ ir kt. Iki 1940 m. lietuviškų šelako plokštelių išleista apie 2000 vienetų, įskaitant ir pakartotus leidinius (ibid.: 693). Jose vyravo operos solistų balsai. Nemažai leidinių skirta ir „mažosios scenos“ atstovams.

6 <https://daumantaskirilauskas.com/discography/>, <https://daumantaskirilauskas.com/about/biografija/> [žiūrėta 2022 12 20].

Ilgas ir reikšmingas muzikos įrašų raidos etapas sietinas su sovietmečiu. Garso įrašai tuo laiku tapo ideologizuota „strategine“ sritimi, į kurią buvo nemažai investuota (Skudienė 2017), tačiau be sistemos, be leidyklos Lietuvoje jų plitimas buvo negarantuotas. Ir štai 1958 m. rugsėjo 10 d. tuometinės SSRS kultūros ministrės Jekaterinos Furcevos įsakymu buvo įkurta įrašų studija, vėliau žinoma kaip Vilniaus plokštelių studija. Iki tol lietuviai savo įrašus rengdavo iš Maskvos atvykus „garso užrašymo brigadai“, o plokštelės buvo leidžiamos Rygos plokštelių fabrike. 1964 m. įkurta sąjunginė firma „Melodija“, o jos padaliniu kartu su 7 panašiomis studijomis kituose SSRS miestuose (Maskvoje, Leningrade, Almatoje, Rygoje, Taline, Taškente ir Tbilisyje) tapo Vilniaus plokštelių studija, tuo padaliniu buvusi ligi tol, kol buvo atkurta Lietuvos nepriklausomybė. 1991 m. Vilniaus plokštelių studija atsisakė firmos „Melodija“ priklausomybės ir pradėjo dirbti savarankiškai, tą aktyviai darė iki 2004 m. Vis dėlto esant laisvosios rinkos sąlygoms, neturint organizuoto specialaus statuso, ilgiau išsilaikyti buvo neįmanoma.

1958–1990 m. laikotarpiu nuveikta daug darbų, stebinančių žanrų įvairovė. Štai per pirmuosius kelerius metus pasirodė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muzikos rinkinys, paskui „Tarybų Lietuvos rašytojų balsai“, ansamblio „Lietuva“ suvenyras, Justino Marcinkevičiaus poema „Kraujas ir pelenai“, „Lietuvių liaudies dainų antologija“, ansamblio „Lietuva“ programos „Laimės Nemunėlis“ ir „Amžių vėjas“, „Lietuvių liaudies instrumentai ansamblyje „Lietuva“, restauruotos Kipro Petrausko plokštelės, Juozo Gruodžio simfoniniai ir kameriniai kūriniai etc. (Pocevičius 2017). Šis sąrašas gana išsamiai paliudija, kokiomis kryptimis buvo plėtojama studijos veikla. 1969 m. Vilniaus studija pirmoji iš visų „Melodijos“ padalinių išleido stereofoninę plokštelę (Rimanto Sipario įdainuoti „Romansai“), 1972 m. Valstybiniame akademiniam dramos teatre įrašytas pirmasis spektaklis – Justino Marcinkevičiaus „Kraujas ir pelenai“, 1974 m. plokštele virto pirmasis miuziklas – Viačeslavo Ganelino „Velnio nuotaka“, 1988 m. išleista pirmoji lietuvių roko grupės „Antis“ plokštelė, 1990 m. pasirodė pirmasis skaitmeninis įrašas – operos „Borisas Godunovas“ fragmentai (ibid.). Vilniaus plokštelių studija sovietų okupacijos metais buvo vienintelė organizacija, kuri rūpinosi lietuviškos muzikos bei žodžio fiksavimo tiražavimu ir platesne sklaida, ji dirbo gana autonomiškai, nepaisant sovietmečio suvaržymų, cenzūros (tuo laiku radijo ir televizijos programos buvo nepalyginti griežčiau kontroliuojamos). Be jau išvardytų įrašų, išleistos garsiausių to meto kompozitorių rinktinės: serija „Tarybų Lietuvos kompozitoriai“, 8–9 dešimtmečių jaunųjų kompozitorių plokštelės, serijos „Lietuvos vargonai“, Lietuvos kamerinio orkestro, styginių kvartetų, lietuvių folkloro rinkiniai, ansambliai, poeto Justino Marcinkevičiaus dramos spektakliai, Maironio, Vytauto Mačernio poezija. Restauruoti 3–4 dešimtmečių operos solistų, tarpukario mažosios scenos artistų įrašai. Įrašyti pirmojo džiaz festivalio

lio „Jaunystė-68“ Elektrėnuose, konkursų „Vilniaus bokštai“, Birštono džiaz festivalių koncertai etc. (Skudienė 2017).

Vilniaus plokštelių studijoje buvo įrašyta ir leidybai parengta įvairialypė to meto muzikos panorama, kurios didžiąją dalį drąsiai dera vertinti kaip reikšmingą muzikinį Lietuvos kultūros paveldą. Parengta leidinių visuma ir jų katalogai, sukaupta profesinė patirtis – visa paliudija Vilniaus plokštelių studiją dirbus sistemingą, nuoseklų, profesionalų darbą, kurio rezultatai tapo neatsiejama mūsų muzikos istorijos dalimi, garso metraščiu.

Įrašų studijos „Semplice“ ištakos

Rūta Skudienė, nepriklausomos įrašų studijos „Semplice“ įkūrėja, buvo Vilniaus plokštelių studijos auklėtinė. Tačiau dar iki tol klostėsi reikšmingi jos asmeninės ir profesinės tapatybės užnugariai. Skudienės, tuo metu Rūtos Žalnierūtės, gimtasis miestas buvo Kaunas, Pirmosios respublikos tvirtovė. Jame prabėgo jos vaikystė ir jaunystė. Muzikės kelią ji pradėjo Juozo Naujalio meno mokykloje (dabartinėje Juozo Naujalio muzikos gimnazijoje), fortepijono mokėsi pas mokytoją Birutę Karosienę. Mokytiis muzikos skatino tėvai, mama dirbo mokytoja toje pačioje Juozo Naujalio meno mokykloje. Rimtą požiūrį į fortepijono pamokas liudija baigiamajam fortepijono egzaminui rengtas Roberto Schumanno Koncertas fortepijonui ir orkestrui op. 54 (I dalis). Rūtos klasės draugas ir geras bičiulis buvo ir vėliau liko kompozitorius Vidmantas Bartulis (šis draugiškas autobiografinis momentas bus matyti ir vėlesnėje „Semplice“ leidybinėje veikloje). Štai fragmentas iš straipsnio, kuriame Rūta dalijasi prisiminimais:

Suplanuotų Kalantos laidotuvių dieną trise su klasės draugais – buvome tokia grupelė: aš, dabar žymus kompozitorius Vidmantas Bartulis ir dar vienas bičiulis, – pasiskynėm gėlių iš darželio, ėjom prie Kalantos namo Vilijampolėje, žygiavom per tiltą iki tuometinių Saugumo rūmų. Ėjome ir pro Dramos teatrą. Atsisukusi pamačiau, kokio dydžio tai buvo minia, – neįtikėtina. Nežinau, kodėl mes nebijojome. Prie saugumo visus apsupo milicijos mašinos, Bartulį susėmė. Kelias dienas jo nebuvo mokykloje. Kai grįžo, klasėje parodė nugarą – visa buvo mėlyna. Sakė, tardydami saugume rodė demonstracijos nuotraukas, jose užfiksuotus draugus, mus taip pat, liepė atpažinti... Nuo mamos grįžusi iš demonstracijos gavau barti. Ji žinojo, ką reiškia sovietinė santvarka. Giminėje buvo tremtinių. Vėliau tądien manęs iš viso neišleido iš namų – gyvenome Žaliakalnyje. Girdėjau beprotišką, bauginantį gaudesį iš Laisvės alėjos! Ir po to nebeliko nieko. Jokių judėjimų, grupių, iniciatyvų. Žmonės buvo persekiojami, jie bijojo. (Dubauskaitė 2017)

Dar mokykloje Rūta susidomėjo roko muzikos skambesiu, sąlygojusi norą pabandyti ir pačiai savarankiškai išmolti groti gitara. Kiek vėliau su bendraklasėmis ji įkūrė mergaičių grupelę be pavadinimo, kurioje grojo savo kūrybos dainas. Vis dėlto ansamblis didelio pasisekimo nesulaukė. 1970 m. bigbito grupės „Eglutės“ narės Rasa Matukonytė, Rita Gembickaitė, Jūratė Paukštytė ir Violeta Romanovaitė pasikvietė Žalnieriūtę prisijungti prie grupės kaip solo gitaristę. Grupės sudėtis buvo panaši į „The Beatles“ – trys gitaros, mušamieji, klavišiniai, o repertuarą sudarė savos kūrybos kompozicijos, lietuvių ir užsienio kompozitorių kūriniai. Grupės stilius nebuvo grynas vakarietiškas rokas, kokį dabar būtų galima įsivaizduoti, tačiau jis buvo interpretuojamas pagal galimybes, merginų repertuare buvo ir keli Žalnieriūtės sukurti kūriniai (ibid.).

Tešiant profesinės tapatybės temą, matyti, kad kitas žingsnis būsimos „Semplice“ įkūrėjos kelyje – studijos Lietuvos valstybinėje konservatorijoje. 1978 m. ji baigė doc. Adeodato Tauragio muzikos istorijos specialybės klasę ir apgynė diplominį darbą „Užsienio klasika lietuviškose plokštelėse“. „Paskutinius studijų metus rašiau vien tik apie įrašus, daugybę jų išklasiau, išanalizavau. Atsitiko taip, kad tuometinėje Plokštelių studijoje trūko muzikos redaktoriaus. Taigi tada ten ir patekau“, – taip atsiminė savo darbo pradžią 1978 m. Skudienė (Markeliūnienė 1998). Dabar pateikiame tai, ką viename spaudoje nepublikuotame interviu pati muzikologė pasakoja apie „Semplice“ atsiradimą.

Prasidėjus Nepriklausomybės metams, po truputį ėmė byrėti muzikos įrašų firma „Melodija“ ir visos jai priklausiusios studijos pradėjo dirbti savarankiškai. Kai kurios, deja, bankrutavo, kitos savo fonotekas išpardavė užsienio leidykloms. Ne išimtis ir Vilniaus plokštelių studija, kuri pamažu pradėjo skursti, kadangi nebuvo rimtesnio vadovavimo, nebuvo strategijos nei vizijos, o mūsų egzistencija klostėsi labiau iš inercijos. Tuo metu man teko nuvažiuoti į Paryžių vykstančią muzikos mugę „Musicora“, kurioje lietuvių dalyvavimą organizavo pianistė Mūza Rubackytė. Būtent šioje mugėje pajutau, kad atėjo laikas ir man kažką savarankiškai daryti. Supratau, kad žmogus pats turi stengtis daryti tai, ką moka, o šioje mugėje pajutau, kad kitų leidėjų mintys sutampa su mano siomis. Savo stendą turėjo ir Vilniaus plokštelių studija, jį parengė Rubackytės pagalba, ir šis stendas sulaukė japonų firmos „King Records“ bei vienos prancūzų firmos dėmesio. Japonai pamatė, jog mes turime gerus plokštelių įrašus ir iš studijos už simbolinę kainą juos nusipirko, kuriuos užsienyje išleido kompaktinėse plokštelėse. <...>

Kai atidariau „Semplice“, Lietuva jau buvo nepriklausoma valstybė, kūrėsi labai daug visokių naujų bendrovių, įstaigų, bet tais laikais dar nebuvo viešųjų įstaigų mados, tad aš tąsyk įsiregistruavau kaip individuali įmonė, tokia išlikau ir iki šandienos. Įregistruojant „Semplice“ teisiniais klausimais man padėjo pažįstamas juristas, kad nekiltų jokių

problemų. Gavau mažos įmonės statusą, kuri buvo registruota namų adresu. Tad pati buvau ir steigėja, ir savininkė, nereikėjo man nei patalpų, nei ypatingų sąlygų, nes namuose turiu kampelį, kur stovi spinta, rašomasis stalas ir kompiuteris – tai ir viskas, ko man reikėjo. Dabar nuotoliniu būdu dirbantys žmonės pastebi, jog dažnai nereikia jokių patalpų, kad įmanoma dirbti labai patogiai iš namų. O aš – kaip tada, taip ir dabar, – vis dar sėdžiu prie to paties stalo.

Įsteigus individualią įmonę namų adresu, man atpuolė kai kurios išlaidos, tarkim, patalpų nuomos, – tereikėdavo susimokėti už elektrą, telefoną bei kitus administracinius mokesčius. Visą tai sutvarkyti man kartais padėdavo finansininkė, o kai kuriuos dalykus ir pati mokėjau – išrašyti sąskaitas-faktūras. Dirbant su konkrečiu leidiniu turėdavau parengti sutartis su atlikėjais (pasibaigus darbui, su jais atsiskaitydavau), įrašus registruoti LATGA, rasti studiją bei pagal poreikius suburti žmonių, bendradarbių komandą – tarp jų garso režisierius, dizaineris, vertėja ar kiti, su kuriais taip pat po darbo turi atsiskaityti. Plokštelių parduotuvės, knygynai noriai priimdavo mano prekes ir paskui pervesdavo uždarbį, iš kurio su visais atsiskaitydavau. Tada dar nebuvo jokių fondų, kurie skirtų lėšas tam tikram leidiniui. Pirmieji mano leidiniai gimė iš užsidegimo ir man labai pasisekė, kad aš juos visus pardaviau, nes jie buvo tikrai paklausūs.

Leisdama pirmuosius leidinius jokio rėmimo neprašiau ir tai buvo grynai mano idėja, kurią pati ir realizavau. Kai atsirado Kultūros ir sporto rėmimo fondas (1999 m.), pradėjau rašyti paraiškas, kad gaučiau dalinį rėmimą. Dalinis rėmimas suteikė pagrindą, kaip tam tikrą platformą, kurios dėka tu gali laisviau planuoti savo darbus. Kai pradėjau savo veiklą, Lietuvoje nebuvo jokios plokštelių gamyklos, tad savo plokšteles leidau austrų įmonėje „Sony“, – labai gera gamykla, kuri tebegyvuoja ir dabar. Prisiminkime ir tai, kad tuo metu Lietuva dar nepriklausė Europos Sąjungai (ES), tad prekėms ne iš ES buvo taikomas muitas. Atsimenu, reikėdavo važiuoti į muitinę, sutvarkyti popierius, sumokėti mokesť, kad gautume savo leidinius ir galėtume pateikti į prekybą.

Visi „Semplice“ leidiniai yra mano pačios sugalvoti ir nebuvo užsakyti, o juos išleisti dažniausiai inspiruodavo tuo metu vykdomi įvairūs muzikologiniai darbai ar minėtinos datos. Tokiu būdu atėjo mintis išleisti senosios Lietuvos muzikos kompaktinę plokštelę. Kaip tik tuo metu ėmėme bendradarbiauti su muzikologe Jūrate Trilupaitiene, kuri man patarė dėl repertuaro. Taip pat radau atlikėjus, kurie geba atlikti kūrinis autentišku istoriniu stiliumi. Pati ėjau į muziejus, archyvus ir ieškojau medžiagos, kuria pasiremddama galėčiau apipavidalinti leidinį. Tuomet aptikau labai gražią Barbaros Radvilaitės graviūrą – ji puošia vienos plokštelės viršelį. Ir apskritai, dėl visų šių istorinių leidinių galiu tik pasidžiaugti – jie visi pasiteisino: buvo išparduoti, neliko nei vieno egzemplioriaus.

Muzikos įrašų leidyba – grynas verslas, o mano kartos žmonės, užaugę sovietmečiu – nei ragavę, nei žinoję, kas tai yra. Kol dirbau Vilniaus plokštelių studijoje, viskas vyko kitaip. Darbuotojų misija buvo sudaryti leidinių planus, paskui parinkti atlikėjus, parašyti ano-

tacijas, sutvarkyti apipavidalinimą ir galiausiai atiduoti gamybai. Čia jų misija baigdavosi, jiems nebuvo svarbu, kiek egzempliorių buvo parduota ar neparduota, kadangi, visa tai buvo ne jų galvos skausmas, jiems finansavimą teikė Maskva, kuri mokėjo algas.

O dirbant „Semplice“ viskas pasikeitė. Tu turi sekti procesą nuo pat pirmo žingsnio iki galutinio realizavimo – plokštelės. Prieš leidžiant turi apsvarstyti ir žinoti, ar tau apsimoka, ar neapsimoka leisti, kur reikės platinti. Kitaip tariant, prieš leidžiant tu turi žinoti visus faktorius. O kalbant apie mano pagalbininkus, tai aš tik prie kompiuterio sėdžiu viena, tačiau net kai rašau anotaciją, man reikalingi žmonės, kurie galėtų pako-reguoti, patarti. Plokštelių tekstus irgi versdavau ne pati, siųsdavau tekstus vertėjai. Su manimi dirba visas būrys žmonių, su kuriais aš sudarydavau sutartis konkrečiai sumai ir po darbo atsiskaitydavau. <...>

Mano leidybinė veikla sustojo, greičiausiai ir nebeatsinaujins, kadangi pasikeitė visa struktūra ir nebematau, kur reikėtų viską realizuoti, o talpinti į platformas aš nematau prasmės, taip pat ir temos dabar nematau, kurią galėčiau iškristalizuoti. Pastaruoju metu esu labiau įnikusi į muzikologinę veiklą, t. y. sudarinėju virtualią džiaz istoriją – tai tarytum tęsinys bei papildymas mano jau anksčiau išleistų džiaz kompaktinių plokštelių, tik kitu formatu. Taip pat kartas nuo karto parašau straipsnių, jei kas užsako. Be to, dalyvauju konferencijose. (Pranciulytė 2021: 58–61)

Būtų prasminga pridėti dar vieną Skudienės autentišką veiklos paliudijimą, bylojan-tį apie leidybinės ir muzikologinės veiklos sutapimą, atskleidžiantį skirtingų veiklos eta-pų kaitą. Pridursime, kad muzikologinė veikla džiaz tema neliko nepastebėta – 2017 m. Skudienė buvo apdovanota „Už nuopelnus Lietuvos džiazui“ ir tapo trečiąja iš muzikolo-gų, kuriai atiteko šis garbingas džiaz prizas (iki tol šį apdovanojimą buvo gavę Liudas Šaltenis ir Jūratė Kučinskaitė). Kaip muzikos įrašų leidyklos įkūrėja Skudienė dalyvavo 1999, 2004, 2007–2012 m. bendrame Lietuvos muzikos leidėjų stende Vilniaus knygų mugėje, 2005 m. – Baltijos šalių stende, 2007–2012 m. Lietuvos muzikos informacijos ir leidybos ir MXL stende – pasaulinėje muzikos įrašų leidėjų mugėje „Midem“ Kanuose.

Paprašyta pakonkretinti dar kai kuriuos faktus, susijusius su „Semplice“ ir muziko-logine veikla, Skudienė atsakė į kelis papildomus lakoniškus šios publikacijos autorės klausimus:

Mano veikla visada buvo susijusi su muzikologija. Plokštelių studijoje teko užsakinėti anotacijas, jas redaguoti, tikslinti duomenis. Rimtesnis darbas buvo žurnale „Kultūros barai“, ten gavau profesionalias tekstų redagavimo pamokas, darbo su autoriais patirtį, kuri, tiesą sakant, buvo tikrai sudėtinga. Įsteigus 1996 m. individualią leidybos įmonę, krūvis buvo milžiniškas – nuo finansinių įsipareigojimų, apie kuriuos neturėjau žalio

supratimo, iki įrašo skambesio kokybės, tekstų redagavimo, vizualiosios leidinio pusės ir dar daugelio kitų dalykų, tokių kaip įrašų organizavimas ir pan. Buvo atvejų, kai CD anotacijas rašiau pati (pvz., 3, 4 deš. Kauno mažosios scenos artistai, Lietuvos džiazio rinkiniai). Tai buvo labai naudinga patirtis, tam tikra temų studija, kuri išsiplėtojo į straipsnius įvairiuose leidiniuose, dalyvavimą tarptautinėse konferencijose, medžiagą mic.lt skyriui „Senoji estrada“. Išskirčiau straipsnį knygoje apie Lietuvos džiazą „The History of European Jazz“ (Equinox, 2018, UK), parengtą straipsnį rinkiniui „Oxford History of Jazz in Europe“, vol. 1 „Arrival and Early Reception 1918–1940. Lithuania“. Šiems darbams pasitaravo bemaž dešimtmečiais kaupta medžiaga, įrašų atranka CD rinkiniams. Šiuose leidiniuose atsidūriau, rekomendavus kolegoms muzikologams iš Estijos, Latvijos. Labai įpareigojanti patirtis buvo dalyvavimas tarptautinėse konferencijose „Rhythm Changes“ Amsterdame ir Grace.

Pirmiesiems savarankiškiems „Semplice“ leidiniams lėšas skolinausi iš giminaičių. Vėliau supratau, kad negaliu leisti CD, kurie neatsipirktų. Pati rūpinausi jų sklaida ir distribucija. Tuomet, apie 1996 metus, tokiai veiklai dirva buvo palanki, nes CD formatas buvo naujovė. Vėliau atsirado galimybė teikti paraiškas įvairiems rėmimo fondams ir tai buvo pagrindinis finansavimo šaltinis.

Mano leidybiniai planai visada buvo gana spontaniški. Atkūrus nepriklausomybę labai viliojo laisvosios rinkos galimybės, nauja patirtis. Norėjosi įrašyti, išleisti dalykus, susijusius su Lietuvos istorija, aktualijomis, išskirtinėmis asmenybėmis. Branginu profesinę pažintį su Jūrate Trilupaitiene, atvėrusią LDK muzikos lobyną, su plokštelių kolekcininku Algirdu Motieka ir kitais, esu dėkinga Vilniaus plokštelių studijai už galimybę įrašinėti jų patalpose, leisti bendrus CD komplektus (pvz., Čiurlionio 4 CD). Keletą kartų tiesiog tarpininkavau, parengiant leidinius kaip įmonė.⁷

„Semplice“ veiklos kontekstai

Konkrečioji „Semplice“ veikla klostėsi sinchroniškai reikšmingiems kontekstams, rado veikimo kryptį, tiksliau – modeliavo keletą vertybinių krypčių, dirbo sistemingai, paliudydama ne kiekybinio, bet kokybinio faktoriaus svarbą. Kokie gi buvo tie XX a. 10-ojo dešimtmečio kontekstai? Tuo metu, kai muzikologė Skudienė įkūrė leidyklą „Semplice“ (1996 m.), Lietuvos muzikinės kultūros lauke vyko daug svarbių, net lemtingų dalykų: štai 1996 m. veiklą pradėjo Muzikos informacijos ir leidybos centras, kuris 1997 m. jau ėmė leisti muzikos įrašus, 1995 m., minint Čiurlionio 120-ąsias gimimo metines, Vilniuje atidaryti Čiurlionio namai – memorialinis kultūros centras, kiek vėliau – 1998 m. vasarą – startavo Trečioji Lietuvos radijo programa, transliuojanti vien klasikinę muziką

7 Rūtos Skudienės 2023 m. sausio 2 d. elektroninis laiškas Vytautei Markeliūnienei.

(Markeliūnienė 1998). 1995 m. pradėtas rengti Kristupo vasaros festivalis, 1996 m. įvyko pirmasis Pažaislio festivalis, 1997 m. įkurtas Vilniaus festivalis. 1995 m. Nidoje įkurtas Thomo Manno kultūros centras, o 1997 m. pradėtas rengti Tarptautinis Thomo Manno festivalis. Šis sąrašas galėtų ir dar plėstis, tačiau minimų faktų pakaktų norint įsitikinti, jog pirmojo atkurtos Lietuvos gyvavimo dešimtmečio vidurys tapo reikšminga startine pozicija ambicingoms, nevienadieniems iniciatyvoms, išaugusioms į nuolatinę tęstinę veiklą, kuri tebėra matoma ir svarbi šių dienų muzikinės kultūros dalis. Panašiu metu aktyvėjo akademinės muzikos įrašų leidyba apskritai, todėl paminėtini kai kurie šio proceso dalyviai – mažesnių apimčių leidybą plėtoję dariniai.⁸

Lietuvos muzikų sąjungos (LMS) muzikos įrašų leidybos veikla prasidėjo 1997 m. ir tęsiasi iki dabar. Išleistų leidinių skaičius – apie 160 skirtingų kompaktinių plokštelių. Neišsamus leidinių sąrašas pateikiamas LMS internetinėje parduotuvėje. LMS kompaktinės plokštelės buvo leidžiamos ir pasirodydavo kartu su žurnalu „Muzikos barai“, kuris anksčiau eidavo kas antrą mėnesį, dabar – rečiau, 3–4 leidiniai per metus, tad nuo žurnalo leidybos priklauso ir muzikos įrašų leidinių skaičius. Išsikelta leidybinė misija – viešinti Muzikų sąjungos narių kūrybinę veiklą, įamžinti „Auksinio disko“ laureatus. Leidybiniame turinyje galima išskirti šiuos prioritetus: vokalinė muzika (solistų ar choro atliekama), lietuvių kompozitorių klasikų muzika, Vienos klasikų kūriniai, operų, baletų ar jų fragmentų įrašai. LMS leidybos tikslas – atlikėjų interpretacijos užfiksavimas. Dėl didelio LATGOS mokesčio LMS neleidžia šiuolaikinių lietuvių kompozitorių kūrybos.

Studija „Tembras“ (Donatas Katkus, Valdemaras Kiršys) leidybinę veiklą pradėjo kaip rusų „Art and Electronics“ padalinys. 1988 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, įkurta JAV ir Lietuvos firma tuo pačiu pavadinimu „Art and Electronics“. Nežinoma, kiek išleista leidinių, nes leidiniai nesukataloguoti ir tikslaus sąrašo nėra. Leidybinė misija – įamžinti anksčiau gyvenusių ir kūrusių lietuvių kompozitorių kūrybą. Studijos repertuare – kompozitorių Juozo Gruodžio, Balio Dvariono, Čiurlionio kūrinių įrašai, taip pat atlikėjų Astos Krikščiūnaitės, Kornelijos Kalinauskaitės, Kipro Petrausko, Juozo Mažeikos ir kitų įrašai kasetėse.

Lietuvos radijas (LRT radijas) leidybinę veiklą pradėjo apie 1996 m. Iš pradžių šią veiklą kuravo Stasys Liupkevičius, vėliau perėmė Jonas Korys. Pagrindinis tikslas – populiarinti LRT archyvų turinį ir to meto Lietuvos radijo kolektyvų kūrybinę veiklą. Žanrinio požiūriu susidarė margas repertuaras, aprėpiantis tiek akademinės, tiek populiariosios muzikos įrašus, taip pat ir literatūrą, tarpukario kompozitorių įrašų reprodukcijas.

8 Toliau pateikiamas sąrašas ir aprašai, remiantis Aistės Pranciulytės bakalauro darbu „Muzikos įrašų leidyklos „Semplice“ veikla Lietuvos muzikos leidybos kontekstuose“. Šiame darbe plačiau galima susipažinti ir su Vilniaus plokštelių studijos, Muzikos informacijos ir leidybos centro konkrečia veikla.

cijas. Svarbiu stimulu aktyvinti leidybinę veiklą tapo Vilniaus knygų mugė – kiekvienais metais buvo stengiamasi stendą papildyti naujais leidiniais. Svarbiausias įrašų šaltinis – LRT archyvas, jame įrašai kaupiami maždaug nuo 1948 m. Lietuvos radijo leidybinė veikla sustojo 2012 m., kai administracija nusprendė jos nebetęsti. Išleista 46 CD, 41 kasetė, 7 DVD. Viešo leidinių sąrašo nėra.

„Bonifa“ – muzikos įrašų leidykla, kuri veikė ir kaip garso įrašų studija. Leidybinė veikla klostėsi 1996–2004 m. Veikla nutrūko, nes įkūrėjas paliko šį pasaulį ir niekas nešiemė tęsti šios veiklos. Atrinkti atlikėjus ir juos įrašyti kviesdavosi pats.

UAB „Bomba“ – Lietuvos muzikos leidybos ir platinimo įmonė, veikusi 1992–2012 m. Lietuvoje ji turėjo muzikos parduotuvių tinklą, pagal leidžiamos produkcijos pobūdį naudojo skirtingus prekių ženklus, tokius kaip „Bomba Records“, „33 Records“, „Juosta Records“ ir kt.

Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro (LVSO) muzikos įrašų leidybos veikla prasidėjo 1998 m., tačiau nuosekliau ir aktyviau imta veikti 2002 m., veikla tęsiasi iki dabar. Išleista apie 20 kompaktinių plokštelių. Neišsamus leidinių sąrašas pateikiamas LVSO interneto puslapyje. Leidybos strategija – įrašyti orkestro parengtus simfoninės muzikos ciklus. Išleistos visos Gustavo Mahlerio simfonijos, o dabartinis projektas – atlikti ir išleisti visas Antono Brucknerio ir Dmitrijaus Šostakovičiaus simfonijas. Leidybinės veiklos pradžioje išleista Sergejaus Rachmaninovo kūrinių fortepijonui kompaktinė plokštelė – fortepijonu skambino Petro ir Luko Geniušų duetas, taip pat Giuseppe'ės Verdi'io operos „Otello“ koncertinio atlikimo įrašas, be to, ir baritono Vytauto Juozapaičio su LVSO atliekamų arijų CD.

Lietuvos nacionalinės filharmonijos (LNF) muzikos įrašų leidybos veikla prasidėjo 2011 m. ir tęsiasi iki dabar. Išleista per 20 leidinių, tikslaus skaičiaus nepavyko nustatyti, nes leidiniai nekataloguoti. Vienintelis chronologinis sąrašas pateikiamas LNF 80-mečiui skirtoje knygoje „Čia gyvena muzika“, tačiau čia leidinių sąrašas datuojamas iki 2020 m. Dalis leidinių pateikiama ir LNF interneto svetainėje. LNF leidybinę veiklą inicijuoja ir užsienio leidyklos. Išsikelta leidybinė misija – pristatyti LNF kolektyvus Lietuvoje ir užsienyje. Repertuarą lemia tai, ką Lietuva gali pasiūlyti užsienio kompanijoms bei atvirksčiai – užsienio kompanijos stengiasi išsiaiškinti, kas joms būtų aktualu. Užsienio kompanijos vis dar daug dėmesio teikia Čiurlionio kūrybai. Pagrindinis LNF leidybinės veiklos repertuaro prioritetas – lietuvių kompozitorių muzika.

„Semplice“ leidinių sąrašas ir aprašai

- 1. Kalėdos Kalėdos... (VSMK009), 1995.**
Kalėdų giesmės, aranžuotos K. Daugėlos.
Atlieka: Klaipėdos varinių pučiamųjų kvintetas: V. Bružas (trimitas), A. Maknavičius (trimitas), A. Ulteravičius (valtorna), S. Sugintas (trombonas), J. Dargis (tūba); P. Vyšniauskas (sopr. saksofonas), D. Kalavinskaitė, Gediminas Kviklys (vargonai), K. Daugėla (varpeliai).
- 2. Kalėdų giesmės (VSMK011), 1996.**
J. Naujalio (iš lietuviškų bažnytinių giesmyčių), J. Siniaus, J. Čiurlionytės, G. Šukio, B. Budriūno, T. Brazio giesmės.
Atlieka: berniukų ir jaunuolių choras „Ąžuoliukas“, dirigentas V. Miškinis.
- 3. M. K. Čiurlionis / 1875–1911 / Kūriniai fortepijonui (SECD003), 1996.**
Čiurlionio fortepijoninė muzika.
Atlieka: A. Juozapėnaitė-Eesmaa (fortepijonas).
- 4. Laužo šviesa. BIX MIX. Lopšinė (SEMC004), 1997.**
Atlieka: A. Mamontovas (balsas), V. Ramoška (trimitas), K. Stonkus (akordeonas), V. Bartulis (klavišiniai, balsas).
- 5. Senoji Lietuvos muzika XVI–XVII a. (SECD004), 1998.**
G. B. Cociola, V. Bakfark, D. Cato, F. Maffon, M. Scacchi, A. Rohaczewski ir kt. vokalinė, instrumentinė muzika.
Atlieka: kamerinis choras „Aidija“ (dirigentas R. Gražinis), rinktinis lietuvių–latvių senosios muzikos ansamblis „Banchetto musicale“ ir „Ludus“; J. Bundzaitė (vargonai).
- 6. Tu, tik tu. Valsai, tango, fokstrotai (SECD005), 1999.**
Populiarioji muzika, įrašyta 1929–1938 m.
Atlieka: dainininkai D. Dolskis, A. Šabaniauskas, A. Dvarionas, S. Graužinis, Metropolitio orkestras (dirigentas M. Hofmekleris), D. Pomeranco orkestras ir kt.
- 7. Hommage à Čiurlionis – Vidmantas Bartulis (SECD007), 2000.**
Atlieka: P. Vyšniauskas (sopr. saksofonas, altinis ir bosinis klarnetas), V. Bartulis (fortepijonas, kanklės).
- 8. M. K. Čiurlionis 1875–1911 [4 CD] (VSSECD003), 2000.**
1 CD Simfoninės poemos: „Miške“ ir „Jūra“
Atlieka: Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, G. Rinkevičius (dirigentas).
2 CD Fugos, Styginių kvartetas c-moll
Atlieka: J. Landsbergytė (vargonai), Čiurlionio kvartetas
3 CD Kūriniai fortepijonui

- Atlieka: A. Juozapėnaitė-Eesmaa (fortepijonas)
4 CD Liaudies dainos chorams
Atlieka: choras „Jauna muzika“, V. Augustinas (dirigentas)
9. **M. K. Čiurlionis – Liaudies dainos chorams (VSSECD006), 2000.**
Atlieka: choras „Jauna muzika“, V. Augustinas (dirigentas).
10. **Olivier Messiaen Vingt regards sur l'enfant-Jésus [Dvidešimt žvilgsnių į kūdikėlį Jėzų] (SECD008–009), 2001.**
Atlieka: A. Juozapėnaitė-Eesmaa (fortepijonas).
11. **Cantica Sacra Lituanica (SECD010), 2002.**
J. Naujaliao motetai (15), J. Gaubo, Č. Sasnausko, J. Kačinsko giesmės.
Atlieka: kamerinis choras „Cantemus“, L. V. Lopas (dirigentas).
12. **Lietuvos džiazas 1929–1980 [3 CD] (SECD011), 2003.**
1 CD D. Pomeranco orkestro, J. Tiškaus orkestro įrašai, ankstyvieji pianisto V. Ganelino įrašai, O. Molokojedovo kvinteto, Klaipėdos džiazo ansamblio „Žėrutis“ kompozicijos.
2 CD XX a. 8 deš. Lietuvos džiazo panorama: studijiniai Klaipėdos fakultetų džiazo orkestro įrašai ir festivalio „Baltijos jaunystė“ (1980) koncertiniai įrašai.
3 CD 1975–1980 m. koncertų Palangoje, Nacionalinėje filharmonijoje, Maskvoje, Vakarų Berlyne įrašai, V. Ganelino trio LP *Con anima* fragmentai, 1971 m. V. Čekasino įrašai Prahos Mozarteumo studijoje.
13. **Išlėk, Sakale. Veronika Povilionienė, Petras Vyšniauskas (SECD012), 2005.**
Atlieka: V. Povilionienė (balsas), P. Vyšniauskas (sopr. saksofonas, bosinis klarnetas).
Pritaria ansamblis: Z. Stirneckaitė, V. Matulienė, V. Liubinienė, V. Liubinas, V. Matulis, J. Bakutis, V. Meškiniš.
14. **M. K. Čiurlionis (1875–1911). Preludai, kanonai, fugos (SECD013), 2005.**
Atlieka: J. Landsbergytė (vargonai).
15. **Lietuvos džiazas 1980–1990 / Lithuanian Jazz 1980–1990 3CD (SECD014), 2005**
Festivalio „Vilnius jazz“ koncertų fragmentai, Lietuvos džiazo panorama.
16. **Saga (SECD015), 2006.**
Atlieka: Saga kvartetas: A. Pabarčiūtė (balsas), L. Mockūnas (pučiamieji), V. Nivinskas (kontrabosas), M. Aleksa (mušamieji).
17. **Cantate Domino. XVII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės muzika (SECD016), 2006.**
Muzika iš Sapiėgų albumo, Kražių vargonininko sąsiuvinio.
Atlieka: B. Vaitkus (vargonai), G. Lukšaitė-Mrazkova (klavesinas), V. Pigagaitė (sopranas), N. Masevičius (bosas), „Schola Gregoriana Vilnensis“ (vad. Ž. Stonytė).

18. **Tyliąją naktį (A Voice in the Night), Kalėdų giesmės (SECD017), 2007.**
Atlieka: berniukų ir jaunuolių choras „Ąžuoliukas“, V. Miškinis (dirigentas), A. Kesada (diskantas), B. Vasiliauskas (vargonai), Klaipėdos varinių pučiamųjų kvintetas: V. Bružas (trimitas), A. Maknavičius (trimitas), A. Ulteravičius (valturna), S. Sugintas (trombonas), J. Dargis (tūba); P. Vyšniauskas (sopr. saksofonas), D. Kalavinskaitė (vargonai), B. Vaitkus (vargonai).
19. **Kęstutis Vaiginis. Unexpected choices (SECD018), 2008.**
Atlieka: K. Vaiginis (tenor. ir sopr. saksofonas), A. Becker (alt. saksofonas), T. Greenblatt (trimitas, flugelhornas), A. Hunter (trombonas), D. Berkman (fortepijonas), J. Saylor (mušamieji), D. Gray (mušamieji) ir kt.
20. **Moišė Hofmekleris, Danielius Dolskis, Danielius Pomerancas. Legendiniai mažosios scenos artistai. XX a. 3–4 deš. 2 CD (SECD019), 2009.**
1924–1938 m. įrašai iš Algirdo Motiekos rinkinių. Sudarytojai R. Skudienė ir A. Motieka.
21. **Iš Braunsbergo vargonų tabulatūros. XVII a. pirmieji dešimtmečiai (SECD021), 2010.**
G. B. Cocciola, D. Cato ir kt. kūriniai.
Atlieka: choras „Jauna muzika“, V. Augustinas (dirigentas), G. Lukšaitė-Mrazkova (klavesinas, vargonai), ansamblis „Suonatori del granduca Ensemble“.
22. **Veronika Povilionienė. Lietuvių liaudies dainos (SECD020), 2010.**
Dainos ir raudos išmoktos iš Kapčiamiesčio, Barčių, Viktorinos, Buciniškių, Rudnios, Puodžių, Mardasavo, Puvočių, Marcinkonių, Kašėtų, Mitraukos, Gervėčių ir Adutiškio dainininkų.
Atlieka: V. Povilionienė (balsas).
23. **Balsovaizdžiai (SECD022), 2012.**
Atlieka: L. Mockūnas (sopr., ten., bos. saksofonas, bos. klarnetas, fortepijonas), A. Bumšteinas (sintezatorius, elektroakustinė improvizacija, smuikas).
24. **XVII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės muzika. Giovanni Battista Cocciola (SECD023), 2015.**
Atlieka: senosios muzikos ansamblis „Canto Fiorito“ (meno vadovas Rodrigo Calveyra).⁹

9 Remtasi „Semplice“ interneto svetainėje pateiktu Rūtos Skudienės parengtu sąrašu, <http://www.semplice.lt/Default.aspx?tabid=2784> [žiūrėta 2022 12 01].

„Semplice“ leidinių aptarimas ir vertinimas

Žvelgiant į šį „Semplice“ leidinių sąrašą, aprašą, išryškėja kelios kategorijų grupės: lietuvių kompozitorių kūryba (pirmosios tautinių kompozitorių kartos, ypač Čiurlionio, paskui Naujalio, Sasnausko ir kt.), senoji XVI–XVII a. Lietuvos muzika, tarpukario Lietuvos estrada, Kalėdų giesmės ir jų aranžuotės, taip pat džiazas, lietuvių liaudies dainos, improvizacija (Nr. 10, 13, 16, 19, 22, 23 – žr. „Semplice“ leidinių sąrašas ir aprašai“). Tai pagrindinės kryptys, kurioms prioritetą skyrė Skudienė ir kurios akivaizdžiai iki tol kitų leidėjų nebuvo taip nuovokiai ir kryptingai plėtotos. Nuoseklumas, tam tikrų muzikinių temų sugrįžimas „Semplice“ veikloje randasi ne kaip pasikartojimo, idėjų trūkumo ženklas, o kaip muzikos istorikės žvilgsniu vertinama situacija, visuomenei atskleidžiant svarbų muzikinį paveldą. Štai Kalėdų giesmių ar jų instrumentinių aranžuotėlių leidiniai ir šiandien išlieka kaip „grynuoliai“, autentiškai atliepantys šios šventės prasmę, paprastumą, rimtį ir jaukumą, o jų kompozicijų visumą vienija tie patys atlikėjų ansambliai (varinių pučiamųjų kvintetas, saksofonas ir vargonai, choras), skoningos aranžuotės, išvengiančios saldaus populiarumo atspalvių. Šie leidiniai primena XX a. 10 deš. (ir kiek ankstesnių laikų) aktualiją – klausytis tokios muzikos namuose, patiriant visapusišką šventę, malonų, lietuvišką Kalėdų muzikinį atliepą.

Ypač svarbios buvo „Semplice“ išleistos Čiurlionio muzikos kompaktinės plokštelės, pasirodžiusios dar tuo laiku, kai šio kompozitoriaus muzika buvo aktyviau leidžiama užsienyje, o Lietuvoje buvo žinomi įrašai tik iš seniau leistų vinilo plokštelių.¹⁰ Tad „Semplice“ leidiniai tapo savalaike aktualija, kuriai tuo metu nebuvo lygių. Dar 2000-aisiais (tai buvo jubiliejiniai Čiurlionio metai – 125-osios gimimo metinės) pasirodęs 4 CD Čiurlionio kūrybos leidinys atskleidė šio asmens kūrybos visumą kaip bemaž išsamų kompozitoriaus muzikos dokumentą: simfoninė kūryba, muzika fortepijonui, styginių kvartetui, lietuvių liaudies dainos chorui. Šio straipsnio autorė, tuo metu ir dabar dirbanti Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, puikiai prisimena Čiurlionio 4 CD rinkinio vertę muzikos istorijos pamokose, vėliau paskaitose Muzikos ir teatro akademijoje, kai bent jau šis kompozitorius muzikiniiais pavyzdžiais buvo deramai atstovaujamas, pristatomas ir išklausomas. Minimas 4 CD rinkinys dar bent dešimtmetį atliko išskirtinį vaidmenį, įvairiapusiškai atskleidžiant Čiurlionio kūrybą, ir dargi geros kokybės įrašais. Panašiai nutiko ir su Juozo Naujalio motetais ar Česlovo Sasnausko bažnytiniais kūriniais. Sutelkti į CD „Cantica Sacra Lituanica“, jie iki šių dienų tėra bene vienintelis leidinys, išsiskiriantis tokia nuosekliai sudaryta bažnytinių giesmių visuma ir interpreta-

10 <https://ciurlionis.eu/lt/siandien/muzikos-irasai/sarasas/page/3/> [žiūrėta 2022 12 10].

cine bei įrašo kokybe. Tai vienintelis šio repertuaro leidinys, kuriuo irgi patikimai galima visada remtis mokyklinio ugdymo ar studijų procese. Po šių teiginių galima įsivaizduoti dabartinių internetinių talpyklų entuziastus teigiant, kad šiandien juk viskas pasiekama. Deja, ne. Lietuvių klasikų kompozitorių muzika per pastaruosius 3 dešimtmečius įrašinėta gana retai ir stichiškai, o esamų įrašų ar interpretacijų kokybė šiandienos gausybėje nėra tapusi įpareigojančiu rodikliu, kurio visada laikėsi leidykla „Semplice“.

Senosios Lietuvos muzikos įrašai (XVI–XVII a.) – tai ne tik konkretaus repertuaro įamžinimas, bet ir jo preambule tapęs didžiulis parengiamasis darbas, pradedant natų paieška, jų šifravimu, repertuaro surinkimu ir baigiant konkrečių atlikėjų paieškomis (Nr. 5, 17, 21, 24, žr. „Semplice“ leidinių sąrašas ir aprašai“). Toks kompleksiškas darbas, įrašinėjant CD, tapo unikalus mūsų muzikos įrašų praktikoje. Į šį darbą buvo įtraukta senosios muzikos tyrinėtoja, muzikologė Trilupaitienė (tyrinėjimai, CD tekstai), istorinio atlikimo žinovė, klavesinininkė Giedrė Lukšaitė-Mrázková (istorinė interpretacija), tuo metu dirbusi Prahos Mūzų menų akademijoje. Šie įrašai CD laikmenose ligi šių dienų yra visiškai unikalūs Lietuvos istorinio muzikinio paveldo dokumentai. Atskirai tektų akcentuoti kompozitorių Giovanni'į Battista'ą Cocciola'ą, iki tol nežinomą LDK muziką, kurio muzika šiuose įrašuose atsivėrė kaip konkreti istorinė atodanga, galinti tapti ne tik klausymo objektu, bet ir muzikologinių darbų impulsu.

Įdomu pastebėti dar ir tai, kad „Semplice“ leidiniuose plėtojosi ne vien tam tikros horizontalės (konkrečių autorių muzikinė kūryba), bet ir vertikalės. Štai įamžinama Čiurlionio kūrybą, Skudienė, vedama muzikologinio nuovokumo, pasitelkė vieną nuosekliausių Čiurlionio muzikos atlikėjų¹¹ – Estijos muzikos akademijoje kelis dešimtmečius dirbusią lietuvių pianistę Aleksandrą Juozapėnaitę-Eesmaa (1943–2012), ir šis CD liko vienas iš nedaugelio, išsamiai pristatantis aukštų kriterijų muzikos interpretacinę kultūrą puoselėjančią pianistę. Apie tai byloja ir unikalus lietuvių pianistų praktikoje Messiaeno muzikos leidinys (Nr. 10, žr. „Semplice“ leidinių sąrašas ir aprašai“). Juk Juozapėnaitė-Eesmaa Messiaeno ciklą studijavo „iš pirmų lūpų“ – stažuodama Paryžiuje, į Messiaeno muziką gilinosi vadovaujama pianistės, pedagogės Yvonne'os Loriod, Messiaeno žmonos.

Kaip ypatingas darbas Skudienės veikloje radosi Lietuvos džiaz antologija – daugel asmenų, reiškinių iš užmaršties prikėlęs, atrinkęs, susisteminęs ir įamžinęs šio žanro istoriją leidinys Lietuvoje. Jis toks vienintelis. O tai, kad tokiu būdu taip kruopščiai garso

11 Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa buvo Antrojo Čiurlionio konkurso I premijos laureatė (1968 m.), pelniusi prizą už geriausią Čiurlionio kūrinių interpretaciją. Ji nuolat skambino, gludino Čiurlionio kūrybą, plėtė šio kompozitoriaus repertuarą, https://lt.wikipedia.org/wiki/Aleksandra_Juozap%C4%97nait%C4%97 [žiūrėta 2022 12 17].

laikmenose buvo atkurta Lietuvos džiaz istorija, sąlygoja ir kitus rimtesnius šio žanro tyrimus, kuriuos, kaip suprantama iš Skudienės dabartinės veiklos, ji ir atlieka.

Svarbu pažymėti dar ir tai, kad Skudienės leistas CD plokšteles visada lydėjo rimtas muzikologinis tekstas: ne bet koks, ne formalus, o kaip įprasta pasaulinėje praktikoje, profesionalus, informatyvus, kompaktiškas, lietuvių ir anglų kalbomis (kaip ir dera tokiems leidiniams). Reikėtų priminti, kad tekstai kompaktinėms plokštelėms, kaip ir muzikos kritikos straipsniai, yra ne publicistikos, žurnalistikos sritis, o muzikologijos teritorija, jiems reikalingos specifinės muzikologinės žinios. Gaila, kad Lietuvos leidybiniame praktikoje tokie tekstai nebuvo tinkamai vertinami ir netapo savaime suprantama garso įrašų leidinių svarią įprasminančia kokybe.

Muzikologinė sąžinė, profesinė tapatybė ir ištakos Skudienę skatino atsidėti ne vien akademinės muzikos įamžinimui. Dar jaunystėje susiformavęs polinkis padžiazuoti, pa-improvizuoti atvėrė „Semplice“ visumos paveikslė ir kitokius potėpius – Liudo Mockūno ir Arturo Bumšteino „Balsovaizdžius“ ar Veronikos Povilionienės bei Petro Vyšniausko lietuvių liaudies dainų versijas, taip pat brangaus moksladraugio Bartulio improvizacijas. Stambiu formatu atsivėrė ir tarpukario Kauno „mažosios scenos“ meistrai – tai vėlgi labai svarbi susisteminta istorinė atodanga. Visa tai paliudija „Semplice“ veiklą, viena vertus, kaip tam tikrą Rūtos Skudienės muzikinį dienoraštį ir kaip, antra vertus, Lietuvos praėjusio šimtmečio muzikinės tapatybės aidų metrašį.

Išvados

1. Lietuviškos plokštelės istorija trunka jau per šimtmetį, jos pradžia – 1907 m. Tuo metu ji tapo tautinio savitumo sklaidos priemone ir išsivijoje, ir Lietuvoje. Apibendrinant šio bemaž 4 dešimtmečius trukusio laikotarpio (iki 1944 m.) muzikos įrašus galima teigti, kad šis leidybos procesas buvo veikiau sporadiškas, neturintis aiškesnio plano ar programos. Vis dėlto jame ryškėja aiškūs prioritetai – lietuvių kalba ir lietuviška muzika. Daugiausia dėmesio buvo skirta liaudies dainoms, kompozitorių sukurtoms dainoms ir giesmėms, operos solistų atliekamoms arijoms, estradinei „mažosios scenos“ muzikai.
2. 1944 m. prasidėjusi didžioji sovietų okupacija daugiau nei dešimtmečiui sustabdė lietuviškų įrašų plėtrą. Tik 1958 m. įsteigta Vilniaus plokštelių studija aktyviai veikė iki tol, kol buvo atkurta Lietuvos nepriklausomybė. Bemaž 5 dešimtmečius dirbusi Vilniaus plokštelių studija, buvusi vienintelė tokia kūrybinė organizacija Lietuvoje, tiražavimui ir sklaidai fiksavusi lietuvišką žodį ir muziką, dirbo gana autonomiškai, nepaisant sovietmečio suvaržymų, cenzūros. Joje buvo įrašyta ir leidybai pareng-

ta įvairialypė to meto muzikos panorama, kurios didžiąją dalį drąsiai dera vertinti kaip reikšmingą muzikinį Lietuvos kultūros paveldą. Parengta leidinių visuma ir jų katalogai, sukaupia profesinę patirtis – visa tai liudija Vilniaus plokštelių studiją dirbus sistemingą, nuoseklų, profesionalų darbą, kurio rezultatai tapo reikšminga mūsų muzikos istorijos dalimi. Viena jos auklėtinių buvo ir Rūta Skudienė, leidyklos „Semplice“ įkūrėja.

3. Atkūrus 1990 m. nepriklausomybę Lietuvoje, pradėjo kurtis įvairios nepriklausomos muzikos įrašų leidyklos – „Bomba“, „Bonifa“, „Tembras“ ir kt., leidybinės veiklos ėmėsi ir kitos organizacijos – Lietuvos muzikos informacijos centras, Lietuvos muzikų sąjunga, Nacionalinė filharmonija ir kt. Geriausiai muzikos įrašų leidybinį gyvenimą atspindi kasmet Vilniaus knygų mugėje vykstanti „Muzikos salė“, kurioje leidėjai, atlikėjai, kompozitoriai pristato ir pardavinėja savo leidinius. Vis dėlto peržvelgus nekomercinių muzikos leidyklų panoramą, svarstant apie akademinės muzikos sklaidą ar pastangą ją skleisti, konstatuojant faktą, kad net Vilniuje nebėliko specialių muzikos įrašus sistemingai ir nuosekliai platinančių parduotuvių, knygynų (kokių kad ir šiais elektroninės prekybos laikais randame Europos sostinėse), kyla klausimas, ar galime kalbėti apie visavertę muzikos įrašų industrijos būseną? Suprantama, interneto kanalais viskas yra prieinama. Vis dėlto muzikos įrašų leidiniai – taip kaip ir knygos, parodų katalogai, dailės albumai etc. – yra svarbūs kultūros dokumentai, fiksuojantys ir įamžinantys ne tik sukurtą muziką, bet ir jos atsiradimo kontekstą, ne tik atlikėjų meno parametrus, bet ir jų indėlį į tos muzikos gyvavimą, ne tik norą įsiamžinti, bet ir pateikti muzikos įrašo kokybę, ne tik fiksuoti interpretacinio meno būseną, bet ir atverti istorinę atodangą. Muzikos įrašo laikmeną lydi ir profesionalo komentaras knygelėje, dailininko parinktas viršelis, bendras apipavidalinimas. Tai reikšminga visuma, įteisinanti leidinio visavertiškumą. Atkreiptinas dėmesys dar ir į tai, kad Lietuvoje, galima sakyti, taip ir nesuklostė poreikis muzikos įrašų leidinių vertinimui, šiai muzikos kritikos atšakai, reikalaujančiai specifinių žinių. Muzikos įrašo ir interpretacijos kokybė, CD lydintis profesionalus tekstas, apgalvotas repertuaro turinys tapo „Semplice“ leidiniams būdingu matmeniu ir taip suteikė šiai leidyklai solidų išskirtinumą.
4. Didžiausia kliūtis, tyrinėjant muzikos įrašų sritį, yra nesutvarkyti katalogai (šis teiginys netaikytinas leidyklai „Semplice“), tinkamai nepaskelbta informacija, nesusisteminta leidybinė medžiaga. Labai daug „baltų dėmių“.
5. Muzikos leidykla „Semplice“, 1996 m. pradėjusi savo veiklą, ėmėsi aktualiausių temų – lietuvių kompozitorių kūrybos (pirmosios tautinių kompozitorių kartos, ypač Čiurlionio, paskui Naujaliao, Sasnausko ir kt.), senosios XVI–XVII a. Lietuvos

muzikos, tarpukario Lietuvos estrados, Kalėdų giesmių ir jų aranžuotųjų, taip pat džiaz, lietuvių liaudies dainų, improvizacijos.

6. Formuodama savo leidinių kolekciją, „Semplice“ vadovavosi muzikologine sąžine, nuojauta ir nuovoka. Ir tie leidiniai, viena vertus, savaip sujungė visą lietuviškos plokštelės istoriją – nuo liaudies dainų, Čiurlionio, Naujalio kūrybos iki „mažosios scenos“ meistrų, šiuolaikinių improvizacijų, tapo įamžinta aktualia garsine medžiaga. Kita vertus, tai atsiskleidė kaip muzikologės Skudienės muzikinis dienoraštis, kuriame atsiveria ir jos profesinės tapatybės procesą supusi aplinka, prioritetai ir vertybinės pozicijos. „Semplice“ leidiniai tapo reikšminga Lietuvos muzikos istorijos dalimi.

*Įteikta 2022 11 10
Priimta 2022 12 01*

LITERATŪRA

- Dubauskaitė, D. *Nuo „Eglučių“ iki „Semplice“*. Pokalbis su Rūta Skudiene. Kaunas: Kaunas pilnas kultūros, 2017. Prieiga per internetą: <http://pilnas3.kaunas.lt/nuo-egluciu-iki-semplice-pokalbis-su-ruta-skudiene/> [žiūrėta 2022 11 12].
- Marčėnienė, E. Pirmieji muzikos įrašai plokštelėse. *Lietuvos muzikos istorija*. I knyga: *Tautinio atgimimo metai 1883–1918*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2002.
- Marčėnienė, E. Lietuviškų plokštelių leidyba. *Lietuvos muzikos istorija*. II knyga: *Nepriklausomybės metai 1918–1940*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2009.
- Markeliūnienė, V. Lietuvos radijo III programoje – tik klasikinė muzika. Pokalbis su III radijo programos direktoriumi Remigijumi Merkeliu. *Lietuvos aidas*, 1998 06 17, p. 5.
- Markeliūnienė, V. Vilniaus plokštelių studija: kaip išsilaikyti lietuviškų įrašų rinkoje. Pokalbis su Rūta Skudiene. *Lietuvos aidas*, 1998 01 16, p. 5.
- Pocevičius, D. Ką mena stalaktitų lubos Vilniaus plokštelių studijoje. *Literatūra ir menas*, 2017, Nr. 19. Prieiga per internetą: <https://literaturairmenas.lt/atmintis/darius-pocevicius-ka-mena-stalaktitu-lubos-vilniaus-ploksteliu-studijoje-ii> [žiūrėta 2020 12 20].
- Pranciulytė, A. Pokalbis su Rūta Skudiene, 2021 05 03 (pokalbis publikuotas kaip bakalauro darbo „Muzikos įrašų leidyklos „Semplice“ veikla Lietuvos muzikos leidybos kontekstuose“ Priedas Nr. 2, p. 58–61).
- Pranciulytė, A. *Muzikos įrašų leidyklos Semplice veikla Lietuvos muzikos leidybos kontekstuose*. Bakalauro darbas. Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2022.
- Skudienė, R. (Ne)Pamiršta „Melodija“: Vilniaus plokštelių įrašų studijai 60, 2017. Prieiga per internetą: https://www.mic.lt/lt/diskursai/lietuvos-muzikos-link/nr-20-2017-sausis-gruodis/ruta-skudiene-nepamirsta-melodija-vilniaus-ploksteliu-irasu-studija/#_ftn2 [žiūrėta 2022 12 01].

Activities of the Semplice record label and publishing company in the context of the preservation of Lithuania's musical heritage

SUMMARY. Music recordings and their publishing play a significant role in the documentation, preservation and dissemination of cultural heritage. In Lithuania, the history of recordings of Lithuanian music covers a period of more than one hundred years and has undergone a number of phases that schematically can be related to different historical and political periods. One such phase started in 1990, after the restoration of Lithuanian independence, and has continued into our present days. This article deals with the activities of the independent record label and publishing company Semplice, founded in 1996 by musicologist Rūta Skudienė. During the 25 years of its existence, Semplice has issued 24 releases noted for their professionally focused approach and significant enduring value, high quality recording, as well as the rigorous selection of musical works and performers. These activities have been acknowledged with the granting of an official award: in 2009, Skudienė received the Vytautas Landsbergis Award for Revelations in Musical Heritage, which still is the only case when a musicological award has been given for publishing activities. As such, the subject of the publishing of music recordings has not been widely investigated in Lithuania. The aim of this article is to discuss the activities of Semplice, focusing on the role played in the preservation of musical heritage, as well as the significance of musicological input in the field of music publishing.

KEYWORDS:
music recordings,
music publishing,
publishing company
Semplice, Rūta Skudienė,
musical heritage.